

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו ת.ד. 211 מיקוד : 55100

גליון חודש
אלול
התשס"ט
גליון מס' 22

התשובה כמצווה והבטחה

מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

תשובה זה, "כל הנביאים כולן צו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגוי ושבתי עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגוי". כלומר אין להתיאש מן הגאולה, כי הבטחה שיחזרו בתשובה ויגאלו. והצרות שיהיו גרימתן ומסרתן לעורר לתשובה. ואף יעמדו מנהגים שיסייעו לחזרה בתשובה שבסופה תבוא הגאולה וכלשון הרמב"ם, פיהמ"ש עידות ז, "לפי שמושה הודיע ביאת המשיח, מפורש בתורה אם יהיה נדחך בקצה השמים, ושב ה' אלהיך. ומל ה' אלהיך, וזולת אלה. וכן הודיעם בשם ה' במה שיקדם לפני וגורמיו, ושיבא לפניו איש יכשיר לפניו את העולם והוא אליהו". ואכן גם בחלי מלכים יא ד, קבע הרמב"ם שזהו א' מתפקידיו של מלך המשיח וז"ל "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבשל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח". ועוד שם, יב ב, "אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד, יראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישראל ולהכין לבם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה וגוי", ... שנאמר והשיב לב אבות על בנים, ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו

מאהבה. ועוד שלא מופיע מעשית היאך הליך התשובה. וכן ענין התשובה הוא תוצאה של תהליך פנימי באדם שמתחרט על מעשיו, ולא תוצאה של גורם חיצוני של ה' המצווה לשוב. ויתכן שבשל תמיהות אלו רבינו הרמב"ם הבחין בין התשובה כמצווה, ראה ספר המצוות עשה עג, תשובה א א, שהיא חובת החוטא להתוודות, לבין התשובה כהבטחה לעתיד. וחובת הוידי היא או כדברי החינוך, שסג, "לפי שבהוצאת העוון בפה תתגלה מחשבת החוטא ודעתו שהוא מאמין באמת כי גלוי וידוע לפי הא-ל ב"ה כל מעשהו .. ובהתנחמו עליו יזהר ממנו פעם אחרת". או כלשון רבי דוד כוכבי, הבתים מצוה עא, כי הדיבור (=הוידי) הוא שליח המחשבה הצודקת ומעורר השכל ... ולהעיר נפשו ולנקותה מן הפשעים". התשובה כאמור אינה רק מצווה על היחיד אלא היא צורך לכלל ישראל, שהרי הקב"ה משכן את קיומנו בארץ הקודש בהתנהגות ע"פ תורת הקודש. ואכן חטאי המדבר וחרבן המקדש בראשון ובשני יוכיחו כי נבואת הנביאים היתה תלויה בתשובה. ואכן קבע רבינו הרמב"ם,

"והיה כי יבאו עליך (=על ישראל) כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' א-להיך שמה: ושבתי עד ה' א-להיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: ושב ה' א-להיך את שבותך ורחמך ושב וקצצך מפל העמים אשר הפיצך ה' א-להיך שמה: אם יהיה נדחך בקצה השמים משם וקצצך ה' א-להיך ... : והביאת ה' א-להיך אל הארץ ... : ומל ה' א-להיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' א-להיך ... : ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ... פי תשוב אל ה' א-להיך בכל לבבך ובכל נפשך: כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאות הוא ממך ולא רחקה הוא:". דברים ל, א-יא.

לעין כל ניכר שהתשובה האמורה כאן היא קשורה בעם ישראל, והיא פועל יוצא של הגלות והגאולה. בכל זאת היו מחכמי ההלכה שלמדו מכאן על חובת היחיד במצוות התשובה, סמ"ק (=ספר מצוות קטן) נג, לרבי יצחק מקורוביל. וכן נראה מהרמב"ן עה"ת שם. אולם גם הרמב"ן מתיחס לענין פרשת התשובה כחלק בלתי נפרד מדברים העתידיים לימות המשיח בבית שני כלשונו "כי כל עניינה לא היו ולא נבראו אבל הם עתידיים להיות", "ולפי דעתי יש בו סוד גדול כי ירמוז למה שאמרו אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף". ואכן תמוה הדבר ללמוד מדברים עתידיים כמקור למצות התשובה כי אינו ציווי אלא תיאור המתרחש לעתיד. ובנוסף אם כבר זהו מקור לתשובה מיראת העונש, ולא תשובה

- המרכז העולמי למשפט התורה
- בית מדרש לדיני ממונות
- מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם
- מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל
- שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים
- שבתות עיון וירחי כלה
- מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו
- קרנות מחקר ערוד וחסד
- ארגון אשת חיל

והפית פהפנתו

הננו שמחים לבשרכם כי ב"ה נשלם ציפוי של הבניין, והבנייה מבפנים בתנופה. של בית הליכות עם ישראל - המרכז העולמי למשפט התורה

מו"ר הרב רצון ערוסי שליט"א
פונה אישית לכל הידידים, להרים תרומת קודש לייקרן הבניין כדי שנוכל לסיים את הבניה ונזכה לחנוכתו של בית הליכות עם ישראל בקרוב, ונפיץ את האור הגדול את - אור התורה. **לתרומות ניתן לפנות לאורי רצון**
03-5340819 או למשרד 050-4948076

העלון מוקדש לזכרו של מו"ר הרב זכריה (יחיא) בשארי זצ"ל ת.נ.צ.ב.ה

רפואת הרמב"ם במבחן המדע בן זמננו

נאמאת אם הן מן המין שראוי לחתכן, אם לא, כיוון שיש אנשים שחתכו אותם והתחדשו בהם תוספות אחרות. כי הסיבות המולידות אלו הראשונות נשאר בהם ולכן נתחדש בהם שנית" הרמב"ם מספק תובנה ייחודית לאטיולוגיה (חקר סיבות) של מחלת הטחורים, בעיקר בכך שהוא מתייחס בספקנות לכרייתה ניתוחית (כירורגית) של הטחורים, מאחר שהניתוח אינו מסיר את הגורמים שהביאו להיווצרות הטחורים מלכתחילה. על פי הבנתנו כיום, חולשת דופן הורידים המעורבים בטחורים היא גורם משמעותי להתפתחותם ויעד הטיפול צריך להיות חיזוק דופן כלי הדם על ידי רכיבי תזונה ייחודיים. אין לתמוה, לכן, כאשר הרמב"ם מקדיש שבעה פרקים שלמים לנושא התזונה הנבונה וההרגלים הנכונים כדרך היעילה ביותר להקלת או פתרון בעיית הטחורים.

מתוך הספר על רפואת הרמב"ם שייצא לאור בקרוב בניה"ת

ובעיכול תקין, במזונות המזיקים לחולים עם בעיית טחורים, מאכלים מועילים, אמצעים טיפוליים כלליים ונקודתיים, כמו אמבטיות ישיבה, שמנים ארומטיים ונוזלי חיטוי. מורנו מסייג מהקזת דם מהטחורים או מניתוח טחורים פרט למקרים קשים מאד. גישתו הכוללת של הרמב"ם לבעיה, מעידה על מגמה רפואית מודרנית. במבוא לספר זה, הרמב"ם מנמק מדוע כתב אותו: "היה בחור אחד מאנשי השכל והתבונה, נכבד ונדיב ורב יכולת... שמצאהו חולי הטחורים בפי טבעתו. ויתעוררו בו [הטחורים] קצת העתים ורפא אותם כמו שהיה המנהג לרפאותם, עד שינוח כאבם ונכנס מה שיצא מן התוספות ההן, וישבו לפנים מן הגוף עד ששב למנהגו בבריאות. ובעבור שנכפל זה עליו פעמים רבות [בעיית הטחורים חזרה שוב ושוב], חשב לחתכם כדי שיעקור החולי הזה מעיקרו ולא ישוב אליו עוד. והודעתיהו מה שיש בו מן הסכנה, היות ואלו התוספות [גידולי הטחורים] לא

הרביעי בספרי הרפואה של הרמב"ם הינו **"ברפואת הטחורים"**. כפי שהרמב"ם מציין במבוא, ספר זה נכתב לבן אצולה, כנראה בן למשפחת הסולטן (להלן). הרמב"ם מביא את גישתו המוקדמת לטיפול בטחורים, תוך התייחסות מועדפת לכתבי אבן סינא, אך גם לרופאים אחרים כמו אל-ראזי, איבן ואפד ומקורות מן הספרות היוונית הקדומה. הרמב"ם דוגל בטיפול שתזונה קלוקלת ועיכול פגום ולא מושלם הם סיבה העיקרית להתהוות הטחורים. חיבור זה משמש מעין ספר הדרכה למטופל הסובל מטחורים ובו מורנו מתווה את סדר ותכנית ההזנה בצורה פרטנית יותר מאשר נהוג היה אצל שאר המחברים שכתבו על נושא זה. מרבית המלצות התזונה המופיעות בספר כוחן יפה עד היום וביחוד ההקפדה על הרגלים נכונים של פעולת המעיין. ספר זה לא חובר עבור הרופאים ולכן אין בו פירוט לגבי התערבות ניתוחית-כירורגית. יש בו שבעה פרקים העוסקים בתזונה נכונה

מקומה של "תומכת לידה" ("דולגה") חרב זכריה בן שלמה יצ"ו

הן המעוברת הן ה"תומכת לידה" מן הראוי שילמדו הלכות שונות הקשורות למהלך ההריון ולמפגש של הלכות בענין שבת, צניעות וכיו"ב. עיין במכתבה של מיילדת (הרואה את הדברים מתוך חדר לידה) בענין "תומכת לידה". **להלכה:** יש מהפוסקים הסוברים שאין היתר ל"תומכת לידה" לנסוע בשבת לחדר לידה עם היולדת, כיון שלא מצאנו מקום לנחיצות שלה עבור היולדת, ולא מסתבר שכל בקשה של יולדת יש להתיר, בפרט שיש כבר מיילדת ורופא, ויש מתירים, וצ"ע. והרי מספר שאלות המתעוררות מכוח תפקיד זה: **מהשאלות העקרוניות:** האם "תומכת לידה" נחוצה ליולדת עד כדי להתיר לה לנסוע בשבת? האם מותר בשבת לנסוע לאסוף את ה"דולגה" ברכב? "דולגה" שומרת שבת – האם מותרת לנסוע עם מעוברת שאינה שומרת שבת שפסקו צירי הלידה, רק משום שהמעוברת רוצה לנסוע? מעוברת שהתחילה לראות דם (עם ירידת מים) וברכב שנוסעים בו ללידה (בשבת) יש שלשה מושגים צפופים בלבד – היכן יושב הבעל? שאלה כנ"ל אם במקום ה"דולגה" (או בנוסף אליה) נוסעת עם היולדת והבעל גם האמא של המעוברת? עד כמה משועבד הבעל לאשתו לשכור עוברה "דולגה"?

יש נשים שזקוקות לתמיכה בלידה (פיסית / נפשית). אצל נשים דתיות שהבעל לא יכול לעזור פיסית בלידה (ולעתים כלל לא נכנס לחדר לידה) – לעתים הצורך גדול יותר. התומכת יכולה לעזור לאשה בתחומים שונים: **מגע:** רפלקסולוגיה, עיסוי, שיאצו וכו'. **תפילה:** אומרות ביחד פסוקים / תהלים / תפילות וכו'. **נשימות:** עוזרת לה לעבור את הצירים ונשימות ביחד **ביטחון:** נוסכת בה בטחון שמישהי צמודה אליה כל הזמן. המיילדת לא תמיד יכולה להיות צמודה ליולדת כי מטפלת בנשים נוספות. לא תמיד יש "כימיה" בין היולדת למיילדת. **לסיכום:** תומכת לידה לא הכרחית על מנת לעבור לידה בשלום. אך בהחלט יכולה לתרום לנשים שזקוקות לכך. עכ"ל. (הדגשה שלי) הווי אומר, "תומכת לידה" ודאי תורמת, אך אין הדבר חיוני והכרחי. כאמור, להגדרת תפקיד ה"דולגה" וחיוניותו ליולדת יש השלכות הלכתיות רבות, ומהן השאלות שהעלנו למעלה. יש לציין כי אין לומר כי החיוניות יוצרת לפחות "ספק" שבפיקוח נפש הריהו כודאי שמתיר איסורים נחוצים, משום שרוב הנשים (הזוגות) בעולם אינן נזקקות לשרותיה של הדולגה (גם על זה מצאו תשובה – כי מלבד המיילדת היתה לפחות עוד אשה שסייעה והיא היא ה"דולגה" אף שלא נקראה בשם זה. וקשה, כי מלשון המשנה קוראין לחכמה הבאה לילד, משמע קצת שרק אחת היתה).

במכלול הכנות המעוברת ללידה, יש השוכרות "תומכת לידה" ("דולגה") לשעת הלידה. המילה דולגה הגיעה במקור מיוונית Doula שהגדרתה היתה "אישה מנוסה שעוזרת לנשים אחרות". בתקשורת הכתובה והאלקטרונית זוקפים מעלות רבות ל"תומכת לידה", אף הרבה מעבר לזמן הלידה, לפניה ואחריה, ומציינים כי יש אישוש לזאת ע"י מחקרים רפואיים (מעט מן המעלות שהמקורות המודרניים דבר: הלידה קצרה יותר ועם פחות סיבוכים; מונע תחושות ורגשות שליליים לגבי לידה קודמת; מקטין את הצורך של האם במשככי כאבים ואפידורל; פחות נזקק לניתוחים קיסריים; והתערבות רפואית; הרגישו יותר ביטחון; הצלחה גבוהה יותר עם הנקה; פחות דיכאון שלאחר לידה; התינוקות בריאים יותר; שיפור ביחסים הזוגיים) כידוע, יש פערים עצומים בין הגדרת הדולגה ע"י התומכים ומצדדים בעדה לבין החולקים. כמוכן, יש כיום בעלי עניין רבים המבקשים ליצור תדמית חיונית זו של ה"דולגה". אשר על כן שאלתי מיילדת וותיקה ומנוסה הנמצאת בחדר לידה עם "תומכות לידה" ("דולגה") האם היא רואה את הצורך החיוני שלהן ועד כמה? וזו תשובתה: "בס"ד, ה'תשס"ו. לכבוד הרב בן שלמה. ביחד עם עוד מספר מיילדות חשבנו על כמה נקודות לגבי "תומכת לידה" (= "דולגה").

בית הדין לדיני ממונות
בראשותו של הרה"ג רצון ערוסי שליט"א
רב העיר קריית אונו וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל
קורא לצבור הרחב - להתדיין רק על פי דין תורה בכפוף לחוק הבוררות
לפרטים יש לפנות אל מזכיר בית הדין בטל' הבאים
054-8464201, 03-5340819, 03-5351119

- לביית הדין יצאו מוניטין, ופנו אליו רבים מכל רחבי הארץ, ואפילו מחו"ל, וכן שופטים מפנים סכסוכים אל בית הדין, בשל הערכתם לפעילות ביה"ד.
- הדיונים מתנהלים בצורה אינטימית, מכובדת ושקולה. נרשמים פרוטוקולים וניתנות החלטות מנומקות.
- נושאים שונים נידונים בביה"ד. מענייני שכנים, חברות, עסקי נדל"ן, מחשבים וכו'.
- ביסודו של בית הדין מונחת לא המגמה לתת שירות משפטי מהיר ויעיל לציבור הרחב אלא לעשות צדק ע"פ משפט התורה ולהאיר אורו של משפט התורה לבני דורנו, כדי שזכה יראה דורנו ויבקש, ויקדש.

ובזכות זאת, ישיב ה' שופטינו כבראשונה, ונוכה להיות עיר הצדק, קריה נאמנה

אור ה'מורה'

הרב ד"ר חננאל סרי יצ"ו

פנינים מספר "מורה הנבוכים"

מה גורם לייחודו של חודש הרחמים ושל עשרת ימי תשובה?

המשנה תיארה את ראש השנה כיום שבו כל באי עולם עוברים לפני הקב"ה כבני מרון (ר"ה א, ב), וביאר הרמב"ם בפירושו למשנה תיאור זה, בכך שביום זה מחשבין עם בני אדם ודינן אותם לבריאות ומחלה, ומוות וחיים וזולת זה משאר מצבי האדם. וכאן הוסיף הרמב"ם ואמר: "ופשט לשון זה ברור... אבל סודו וענינו אין ספק שהוא קשה מאד". לא מצאתי מי שביאר לאיזה קושי התכוין הרמב"ם אולם נראה לי שכוונתו לבעית הזמן שהעסיקה רבים, הרמב"ם תיאר אותה במורה הנבוכים כאחד המושגים הקשים ביותר להבנה (א, עג; וב, יג) וגם היום היא ממשיכה להחשב כמושג סבוך. אולם מהי הבעיה שמעלה נושא זה ביחס לראש השנה?

בעולם ההלכה מוכרים לנו זמנים שיש להם אופי ייחודי, ראש השנה ויום הכיפורים כימי דין וכפרה, ימי שמחה כימי הפורים וימים טובים, וימי התעניות שבהם ממעטים בשמחה. אולם מנגד לתוכנם של ימים אלו קובעת ההלכה שיש איסור

בפעולת המעונן, שנותן הנחיות לשומעיו איזוהי עונה טובה למלאכה פלונית ואיזוהי עונה רעה לה (ספר המצוות ל"ת לב; הלי ע"ז יא, ח-ט), וכפי שביאר הרמב"ם אין מדובר בדברים אמתיים שנאסרו, אלא בכזבים שהסכלים מדמין שהן דברי אמת ואין בהם כל ממש (שם וכן בסוף פרק יא). כיצד אם כן משתלבים שני צדדים אלו יחדיו, האם הזמן מהווה גורם משפיע או לא?

הרמב"ם ביאר שאכן אופיים של ימים אלו לא נקבע בשל מהות שונה שיש בנקודת הזמן ההיא, אלא ייחודה של שעה כלשהי נובע מהמודעות שהיא מעוררת אצל האדם. יום הכיפורים שבו זכה עם ישראל לכפרה על חטא העגל הפך לציון דרך הנובע מהזכרון הלאומי של אותה כפרה (ג, מג). כך גם ראש השנה שהוא יום הזכרון ליום ראשון כלומר ליום בריאת העולם ולהיותנו בראיו של הקב"ה על כל הנובע מכך (ראה גם חיבור התשובה למאירי, עמ' 237 שביום ר"ה מחל הקב"ה לאדם הראשון, וביום הכיפורים היה יום מילתו של אברהם אבינו). באותה דרך מציג הרמב"ם גם את ימי התעניות שנקבעו על ידי חז"ל בשל היותם ימי זכרון למפלות שנפלטו ועדיין לא שבנו מהטעויות שגרמו לנו לאותם מפלות (הלי תעניות ה, א). מכאן נוכל להבין את מקור עוצמתם של

ימי הרחמים והסליחות שעליהם דרשו חז"ל: "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיהו נה, ו) - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים. כיצד נעשית קרבת ה' לקוראיו בימים אלו? מפנה אותנו מו"ר הרב קאפח זצ"ל למו"נ (א, יח) שם הדגיש הרמב"ם שמאחר ואין שייכים לקב"ה מושגי מקום גשמי שהרי אינו גוף, לכן חייבים להבין ביטויי קרבה אלו כנובעים מקרבת דעתנו והשגתנו לקב"ה, שהרי בימים אלו כל אדם רואה מסביבו כיצד בבתי הכנסת מתחילים יהודים לעסוק באמירת סליחות (הלי תשובה ב, ו; ג, ד), בחשבון נפש על מעשיהם בשנה שחלפה ועל הדרך בה הם חיים את חייהם. כל אלו מחייבים אותם להכנס למודעות של הימים הקרבים ועל הדברים שמוטל עליו לעשות לקראתם ובכך קרובים אנו יותר למושגי הקדושה והטהרה. אחת הקביעות החשובות אם כן, שקבעה לנו התורה, הוא הזמן שיועד להעלות זכרונם של באי עולם כדי לדונם לפני יוצרם על מעשיהם. ללא קביעת זמן זה לא היו נעצרים רוב בני האדם מריצתם אחרי תאוותיהם הרעות (או תרדמתם), וכך חייבים הם לעצור ולבחון את דרכם, העולה היא ומשתבחת או שמא רגליהם לרע ירוצו.

חֵפֶשׁ בְּמִסְכְּתוֹת גְּאוּנִים...

ד"ר ירון סרי יצ"ו

ה'ארץ' בתפסיר רס"ג לתורה

בפרשת דברים מעיד משה: "העידתי בכס היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ" (דב' ד כו). רס"ג תרגם את המילה "הארץ" בשני אופנים שונים (ארץ, בלד), אף שלכאורה מדובר במילה זחה. אם נבחן כיצד נהג הגאון לתרגם מילה זו במקרא בכלל ובתורה בפרט, נגלה שהוא עשה זאת בדרכים שונות: בכל מקום ומקום היה עליו להתאים את תרגומו להקשר הפסוק.

על פי רוב נהג רס"ג לתרגם לערבית את "ארץ" במילה הדומה למקבילתה העברית - ארץ, אלא שלמילה זו הוראות רבות בערבית. כשהתכוון הגאון לכדור הארץ כולו או לכל העולם כולו תרגם: "למען תדע כי לה' הארץ" (שם ט כט) - אלארץ. בדומה לזה תרגם: "השפט כל הארץ" (שם ט כט) - אַלְעֵאֲלִם [=העולם]. משמעות נוספת למילה ארץ הערבית היא קרקע, אדמה - ואכן כך תרגם רס"ג את המקראות הבאים: "על הארץ תשפכנו כמים" (דב' יב טז), "נטית ימינך תבלעמו ארץ" (שם טו יב).

יש אשר נאלץ הגאון לשנות מלשון הפסוק ולהוסיף מילה כדי להקל על

הקורא. כך, למשל, ברור מתרגומו שבמקרים מסוימים אין הכוונה לארץ ממש כי אם ליושביה: "ויהי כל הארץ שפה אחת" (בר' יא א) - אַהֶל אֲלֵאֲרֵץ, "ותטמא הארץ" (וי' יח כז) - אהל אלבלד. משמעות נוספת של "ארץ" (בלד) היא אזור טריטוריאלי מוגדר שלעמים קרוי על שם העם היושב בו: "בארץ מואב" (דב' א ה) - בלד מואב; "ארץ הכנעני" (דב' א ז) - "בלד אלכנעאנין"; "מארץ מצרים" (דב' א כז) - בלד מצר. במיוחד מציינת מילה זו את ארץ-ישראל שהרי היא הארץ המובטחת שיועדה לעם ישראל: "לך לך... אל הארץ אשר אראך" (בר' יב א) - אלי אלבלד; "ראה נתתי לפניכם את הארץ" (דב' א ח) - אלבלד.

במקרים ספורים, יוצאי דופן בחר הגאון לתרגם את "ארץ" במשמעות שונה: הנָצִיָה (בלשון רבים: רִצְאִי'), דהיינו, שטח שאינו מעובד, אך יש בו מים ובו צמחייה רבה. כך, למשל, תרגם את המקראות: "בכורי כל אשר בארצם" (במ' יח יג); "בארצם לא תנחל" (במ' יח כ) - פי ריאציהם.

במקרים נדירים הרשה הגאון לעצמו לתרגם לפי העניין או ההקשר: "בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה" (בר' מח ז) - מיל מן אלמסאפה [=מרחק של מיל]; "חקה

אחת יהיה לכם ולאזרח הארץ" (במ' ט יד) - אלאמה [=האומה]; "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת" (בר' כד ה) - אלי הדי' אלמוציע [=אל המקום הזה]; "לכו זבחו לאלהיכם בארץ" (שם' ח כא) - פי אלבריה [=במדבר]; "כאשר עשה ישראל לארץ ירושתו" (שם' יב ט) - בבעץ קרא חוזה [=במקצת ערי ירושתו]; "ואיש אין בארץ לבוא עלינו כדרך כל הארץ" (בר' יא א) - כסביל אלנאס [=כדרך הנשים], ויש נוסחה: כסביל אלנאס [=כדרך האנשים]; "וירשת אתם וישבת בארצם" (דב' יב כט) - מכאנהם [=במקומם]. על כך העיר מהר"י קאפח: 'דקדק כן לפי שאינה ארצם אלא ארצנו שניתנה לאברהם או שאחרי הכיבוש היא שלנו', רוצה לומר, שרס"ג נמנע מלתרגם 'בארצם' כדי שלא ישתמע, חלילה, שארץ-ישראל הייתה ארצו של עם אחר.

לידידנו ר' דוד שלום קאפח ורעייתו יצ"ו ברכות להולדת הבן הי"ו יה"ר שתזכו לגדלו לתורה לחופה ומעשים טובים חברי המערכת.

שאל את הרב מתוך שו"ת באתר "מורשת" www.moreshet.co.il

תמיד את העונות שלו מהעבר ואת עברו בשביל להשמר מכך שנית "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד" כמו שרשום. שתמיד יהיו מול עיני עוונותי ואהיה בוש בהם ? גם על העבר שהייתי חילוני ? ומה לגבי עונות שמהתחלת החזרה בתשובה ? אני אשמח אם תוכל להנחות אותי קצת בזה.

ת. 1. עלף לדעת, כי כל אדם שמתנה את אמונתו, או את דתו, בכך שיהיה לו טוב, ושלא יהיו לו ייסורים, הוא אינו עובד את ה' באמת. כי הוא חושב שה' הוא משביר. והוא (האדם) צרכן, ויש הסכם ביניהם שהצרכן יעשה כך וכך, והמשביר יעשה כך וכך. וההסכם הוא לטובת שני הצדדים. אוי למי שחושב כך, כי זו הגשמה גסה, וזילות עבודת ה'. אין ה' זקוק לדבר מאת האדם. עבודת ה' היא תועלתו של האדם, ורק תועלתו. היא נועדה לזכך את נפשו בעולם הזה, כדי שבבוא העת, מוות, בעתו, או בטרם עת, נפשו תהיה ראויה לחיי האמת והנצח בעולם הבא, כמלאכים. ולכן האתגר של האדם לעבור את העולם הזה, שהוא פרוזודור, עד לעולם הבא. אע"פ שהפרוזודור עם מכשולים רבים, כגון ייסורים, להבדיל, כאותו שחקן, שמשותף במירוץ, שבמסלול יש מכשולים רבים וקשים, ואין לו שום תלונה כלפי מתכנני אותו מסלול, כי הוא מבין שזהו המבחן, וזהו האתגר ועל פי המאמץ והכשרון יצליח או יציג עצמו באותו מירוץ. וברור שנוח לו לאדם שלא נברא כאדם, אלא כמלאך, אבל עכשיו שנברא כאדם, עליו לעמוד באתגר, ושכרו גדול.

2. דבריך נכונים. צריך אתה שעוונותיך בעבר יהיו לנגד עיניך, לא כדי שתתייאש מן התשובה, אלא כדי שתשובתך תהיה מושלמת, ותהיה זהיר בעתיד, שלא תיכשל שנית. וה' יחא בעזריך.

ש. 3. שלום, רציתי לשאול האם מותר לי בתפילה לבקש על מישהו אחר שיחזור בתשובה? האם זה לא (ברכת) [תפילת] שווא? הרי לאדם יש בחירה חופשית ואם אני מבקש עליו שיחזור בתשובה הרי לכאורה אני מבקש מה' שימנע ממנו בחירה חופשית. (אני פוסק לפי הרמב"ם) **ת. 1.** יש להתפלל על עצמנו ועל זולתנו, שה' יסייענו במעשי רצונו. הסיוע האלוהי, אינו שולל את הבחירה החופשית, וכך שמעתי רבנים וזקנים מבני עדתנו, מברכים את זולתם.

לא בתוכו. אלא אם כן עשו תנאי בעת בנייתו, אך גם אם עשו כן, אין זה ראוי שבעת של תחנונים לפני ה', שיאכל אדם כעכים, אלא די במה שנהגו לשתות.

א-ב. אחר התפילה - מותר. גם בלי רשות, כי הם ניתנו לצורכי המתפללים, אלא אם כן יש הקפדה של הנותן את הכיבוד, שאז יש צורך לבקש רשות.

ש. 4. כבוד הרב רציתי לדעת: **א.** אם נפלו התפילות כאשר היו בתוך הנרתיק שלהם חייב בצום או משהו?

ב. בבית הספר שלי קוראים מין נוסח מקוצר של סליחות האם יוצא ידי חובה אם לא קרא את כל הסליחות? והאם מותר לפי ההלכה להגיד סליחות ביחיד?

ת. 1. גם אם נפלו בלי נרתיק, מאחר ונפלו מאליהם ולא הפילם בביזוי, הצום הוא רשות. וחשוב יותר שיטפח בעצמו יותר עירנות לכל דבר בכלל, ולתשמישי קדושה בפרט. ויתפלל לה', שה' יסייעו בעבודת הקודש, ושלא תצא תקלה מתחת ידו.

ב. אין ספק שהדבר הטוב ביותר, אמירת סליחות בזמן הראוי ועם הציבור. וכל הנוסח. אבל כשאין פנאי, ויש מגבלות ואילווצים, ניתן לקצר, וטוב טפח ועומד מתשעה ונופל. ובלי בריחה, גם יחיד יוכל לומר סליחות, אלא שיש מקפידים שלא יאמר שלוש עשרה מידות של רחמים.

ש. 5. האם ניתן לצפות בשידור חי של סליחות דרך האינטרנט ולענות אמן? האם הנ"ל נחשב "כאילו" הייתי בבית הכנסת?

ת. 1. אין זה כמו תפילה או אמירת סליחות בבית כנסת, אבל בוודאי שיש לזה השפעה רוחנית כשרואים מתפללים רבים אומרים סליחות. ובוודאי שזה יותר טוב מאשר לומר סליחות בינו לבין עצמו. אין לענות אמן על ברכות או קדיש שנשמעים מאינטרנט.

ש. 2. יש לי 2 שאלות מאוד חשובות שהראשונה צריכה תשובה מפורטת

1. איך אפשר להיות מאושר? הרי אומרים שאדם לעמל יולד וכל החיים מלאים קשיים ומאבקים ויסורים, וקשה לי לפעמים גם עם החזרה בתשובה ועזיבה של החיים שהיו מקודם, אני בן 18 איך להיות מאושר בחיים? הרי אומרים בפירוש שכל החיים מלאים קשיים ומאבקים והתמודדות ללא סוף וגם יסורים בהמון תחומים בחיים, ואפילו חז"ל אמרו שנוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ככה שבאמת עדיף לא להוולד ולבוא לעולם הזה...איך מתמודדים עם זה? מה התשובה שיכולה להקל על עול הסבל והצער בחיים?

2. האם אדם שחוזר בתשובה צריך לזכור

ש. 1. שאלה אישית. בסליחות שאנו קוראים/מתפללים/מזמרים החל מאחר ר"ח אלול, על אף שאני קם לומר אותם, אני מרגיש רחוק מן הדבר הזה. אני מרגיש כי אנשים באים רק להשמיע קולם ולסלסל, אנשים כלל לא מתכוונים למילים היוצאים מפיהם, וגם שאני מאוד משתדל להתחנן, הרי שהייתי מרגיש הרבה יותר מסופק רוחנית אם הייתי לומד דף גמרא או הלכות ברמב"ם. איני מרגיש צורך לומר הסליחות הללו שחוזרות שוב ושוב שנה שנה, ואיני יודע מה נותנות הן לי אישית.

איני יודע כיצד לבטא הרגשתי זו, אך לימוד מעמיק מושך אותי יותר מלפזז סליחות.

ת. 1. לגבי שאלתך האישית - עת לכל, אמר החכם מכל אדם. עת ללמוד תורה, ועת לשפוך תחינה. אפשר שהציבור הרב שאתה מצוי במחיצתם מאוד שגרתיים, ולכן נפשך הצמאה מתוסכלת מאמירת הסליחות בדרך שגרתית. אבל תוכל הסליחות הוא נפלא. קבע עת לעיונים בתוכן הסליחות. ובעת שהציבור אומרים את הסליחות, תן דעתך לתוכן, ותשתדל להיות עטוף בטלית כמנהג אבותינו. ותתחבר לנעימות שהן מרטיטות, ובעה"ת תרוה צמאון נפשך.

ש. 2. אדם שקשה לו עד מאוד לקום לסליחות ועד היום לא קם כלל!!! האם יש בידו עבירה? האם יכול לומר הסליחות אחר שחרית בינו לבין עצמו?

ת. 1. אין בידו עבירה. אבל הוא מפסיד הפסד רוחני גדול. ואין ספק, שכדאי שיתחנן בזמן הפנאי שלו. כדי שלא יחלפו ימים מיוחדים אלו, בלי שהוא מוכן נפשו.

ש. 3. אני בחורה ממוצא עדות המזרח. אין באיזור מגורי (לפי מה שידוע לי) מניין של סליחות בליה. על כן, אני נוהגת לומר סליחות ביחיד לאחר תפילת שחרית. רציתי לשאול עד איזה שעה ניתן להגיד סליחות ביחיד?

ת. 1. זמן הסליחות הטוב ביותר הא באשמורת הבוקר, דהיינו מחצות הלילה עד הבוקר. אמירת סליחות לפני זמן זה או אחרי זמן אינה אסורה, אך אין לה אותו אפקט שמייסדי מנהג האשמורות הקדמונים רצו להשיג.

ש. 4. כאשר מביאים כבוד לבית הכנסת. למשל עכשו בלילה כאשר קמים לסליחות ומישהו מביא עוגיות ואו כעכים. **א.** האם מותר לאחר התפילה לקחת אחד או שניים לאכול אחר כך? **ב.** האם יש צורך לבקש רשות למרות שאם יצטרך לבקש רשות הוא עלול להתבייש? **ת. 1.** מותר לאכול רק לפני עלות השחר, לא לאחר מכן, והני מילי מחוץ לבית הכנסת,

לרפואת והצלחת עדי בת פנחס ועמית בן חיים

אור ההליכות
הליכות עם ישראל
עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה
רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אונו ת.ד. 211, 55100
עורך: יוסף פרחי
חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמד, אביעד רצהבי
טל: 03-5340819 פקס: 03-5343658
דוא"ל: halihot@smile.net.il

קוראים יקרים, גבאי בית הכנסת; מתפללים נכבדים.
עלון "אור ההליכות" יוצא מידי חודש בחודשו בתפוצה רחבה. כדי להמשיך גם בשנה הבעל"ט, להמשיך ולהתמיד להפיץ דברי תורה וחכמה, אנו פונים אליכם לעזור ולתמוך בתרומה "איש אשר ידבנו לבו".
ברוכים תהיו והקב"ה ימלא כל משאלות לבכם לטובה ולברכה
נא לפנות לטלפון: 050-6576418

מכון משי"ה - לחקר משנת הרמב"ם
הופיע הכרך השישי של כתב העת **מסורה ליוסף**
ובו 30 מאמרים העוסקים בהלכה ומחשבה במשנת הרמב"ם ומי"ר הגר"י קאפח
לרכישה: 03-5351119 או באתר האינטרנט <http://www.net-sah.org>
המעוניינים לשלוח מאמר לפרסום בכרך השביעי שיצא לאור אי"ה לקראת חג הפסח התש"ע, יפנו לטל: 054-2443930 או לדוא"ל: mesora@walla.com
שימו לב:
חשוב לנו להרחיב את מעגל הכותבים כדי להעשיר את כתב העת ולהפיץ את משנת מ"ר הגר"י קאפח וצ"ל * ניתן לפנות גם בנוגע לתרומות והנצחות *